

A PÉNZÜGYI KULTÚRA KUTATÁSA ÉS AKTUÁLIS FELADATAINK

Kovács Levente

A 2008-as gazdasági válság ismételten felhívta a figyelmet a pénzügyi kultúra és oktatás jelentőségére. A gazdasági válság elhúzódásának egyik oka éppen a társadalom pénzügyi ismereteinek hiányára vezethető vissza. A fiataloktól a legfelső döntéshozókig szükséges a pénzügyi ismeretek fejlesztése, hogy a hitelintézeti szektor szabályozása a „szükséges és elégséges” keretek között valósuljon meg, a banki folyamatok és termékek működését pedig értsék is a felhasználók. A pénzügyi kultúra fejlesztése érdekében hívta életre az Európai Bankföderáció a Pénz7 (Money Week) EU-s programot, amelyhez Magyarország is csatlakozott. A Pénz7 programjai egyrészt felhívják a figyelmet, másrészt jól kiegészítik a pénzügyi kultúra fejlesztése érdekében végzett kormányzati és hitelintézeti tevékenységeket.

JEL-kódok: A2, G28

Kulcsszavak: pénzügyi kultúra, pénzügyi oktatás, Money Week, Pénz7, bankszabályozás

A PÉNZÜGYI KULTÚRA ÉS A GAZDASÁGI VÁLSÁG

A Földön a mobiltelefonok száma 2014 végén már meghaladta a népesség számát. Ha végiggondoljuk, hogy mi az, ami mindig velünk van, két tárgy jut biztosan eszünkbe: a mobiltelefon és a pénztárca. Az utóbbihoz a bankjegyek, az érmék és bankkártyák kötődnek. E két nélkülözhetetlennek tekintett, személyes tárgyhoz leginkább a közgazdasági és az informatikai tudományok állnak legközelebb. Mindeközben az ifjúságot minden földrészen úgy neveljük, hogy az általános- és középiskolákban ezekről a tudományokról, de különösen a közgazdaságról ma még szinte szót sem ejtünk.

A gazdasági válság következményeként a közgazdasági tudományok, s azon belül is a pénzügyi kultúra kérdése, egészen pontosan annak hiánya került a fókuszba. Ne feledkezzünk el arról, hogy „A pénzügyi kultúra fogalma nem új keletű, már a múlt századforduló elején is történtek kísérletek az Egyesült Államokban arra, hogy növeljék a lakosság pénzügyekkel kapcsolatos ismereteit – igaz, ennek a célja elsősorban a pénzügyi termékek piacának megteremtése és kiszélesítése volt. Egyszerűen megfogalmazva, el kellett magyarázni az embereknek, hogy melyik pénzügyi terméket (pl.: bankbetét, hitel, stb.) mire és hogyan használhatják. A

századforduló óta eltelt idő azonban nemcsak az egyes használati cikkek terén eredményezett jelentős mértékű innovációt, hanem a pénzügyi szektor által kínált termékek tekintetében is. A különböző kutatások az 1980-as évekre teszik a pénzügyi termékek területén jelentkező, nagyarányú innovációs hullám elindulását. Valószínűleg az addig használt pénzügyi termékek elérték a bennük rejlő lehetőségek határát, és követve a reálgazdaság folyamatait, ekkor jelentkezett akkora nyomás a pénzügyi szektorra, hogy megújítsák – az igényekhez igazítsák – a kínált pénzügyi termékeket és szolgáltatásokat. Ez a folyamat a gazdasági folyamatok felgyorsulásával és szofisztikázódásával párhuzamosan a mai napig is tart” (Béres, 2013).

„A 2008-ban kibontakozó pénzügyi válság számos negatív hatást gyakorolt a gazdaságra, illetve azon keresztül az egész társadalomra. A világméretű recesszió oka ezúttal elsődlegesen nem a reálgazdaság strukturális problémáira vezethető vissza, hanem a pénzügyi szektorban felgyorsult termék innovációhoz kapcsolható” (Felmérés a felsőoktatásban, 2013¹). Tehát a korszerű és naprakész pénzügyi ismeretek hiánya kulcsfontosságú szerepet játszott abban, hogy a gazdasági válság súlyosabbá vált, a társadalmat szélesebb körben sújtotta, és időben jobban elhúzódott.

A pénzügyi kultúra részei közé szokás sorolni, illetve megközelítési módnak tekinteni a következő elemeket:

- a pénzügyi tudást, a pénzügyi folyamatok megértését;
- a pénzügyi tudás alkalmazási képességét és a megszerzett tapasztalatokat;
- a pénzügyi összefüggések és definíciók ismeretét;
- a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalának képességét,
- a legalapvetőbb pénzügyi fogalmak ismeretét,
- az egyszerű (alapvető) pénzügyi döntések meghozatalának képességét,
- a megalapozott és tudatos döntések meghozatalának képességét; valamint
- az egyszerű pénzügyi fogalmak ismeretét (Béres, 2013²).

A pénzügyi ismeretek részleges vagy általános hiánya a nehézségek, válsághelyzetek jelentkezése esetén társadalmi elégedetlenséget, a pénzügyi intézményekkel

1 Továbbhivatkozása: BORSZÉKI, É. (2010): Nemzetközi pénzügyek (egyetemi jegyzet). Gödöllő: Szent István Egyetem; BOTOS, K. és tsai (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle* LVII (3), pp. 291–309.; BÉRES, D. – HUZDIK, K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten. *Pénzügyi Szemle* LVII (3), pp. 322–336.; BIEDERMANN, Zs. (2012): Az amerikai pénzügyi szabályozás története. *Pénzügyi Szemle* LVII (3), pp. 337–354. <http://www.asz.hu/penzugyi-szemle/archivum/lap/2012/3> (letöltve: 2015. 02. 18.).

2 Továbbhivatkozása: HUNG, A. A., PARKER, A. M., YOONG, J. K. (2009): Defining and Measuring Financial Literacy. *RAND Working Paper Series* WR-708, 2 September. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1498674 (letöltve: 2015. 02. 18.).

kapcsolatos bűnbakkeresést és azok morális megítélésének zuhanását hozhatják magukkal. 2008-ban és 2009-ben szinte minden európai országban láttunk ilyenre példákat utcai megnyilvánulások, tüntetések és demonstrációk formájában.

A pénzügyi kultúra terjesztése

„A pénzügyi kultúra fejlettsége minden gazdasági szereplő együttes érdeke. Mikroszinten a nagyobb pénzügyi kultúrával jellemezhető háztartások és vállalkozások nagyobb valószínűséggel kerülnek el azokat a pénzügyi döntéseket, amelyek hátrányosak a számukra. (...) minél nagyobb egy társadalom pénzügyi kultúrája, annál nagyobbak a rendelkezésre álló megtakarítások az országban. (...) a lakosság pénzügyi kultúrája hozzájárul a pénzügyi rendszer stabilitásához is. A pénzügyi intézményeknek – részben az előzőekben foglaltak okán – alapvető érdeke a pénzügyi kultúra fejlesztése, hiszen az hozzájárul a magánszektor megtakarításának növekedéséhez, és azon keresztül a hitelképességének javulásához is. A hitelképes ügyfelek pedig alacsony kockázatú jövedelemforrást jelentenek a szektor számára. (...) Végül, de nem utolsó sorban a pénzügyi kultúra fejlesztése az állam érdeke is, hiszen magasabb szintű pénzügyi kultúra esetén kevesebb hangsúlyt kell fektetni újraelosztási és stabilizációs célokra, ami jótékony hatással bír a gazdaság minden szereplőjére, az ország versenyképességére” (Felmérés a felsőoktatásban, 2013³).

A középiskolások pénzügyi kultúrájának, ismereteinek felmérését Magyarországon évek óta az Econventio és a Szegedi Tudományegyetem közös kutatócsoportja végzi. Európában az egyik legnagyobb (közel tízezer fős) célcsoportot elérő kutatás során a banki szolgáltatásokra, megtakarításokra és befektetésekre, hitelezésre, nyugdíjra és biztosításra, a munka világára, valamint az általános gazdasági tájékozódásra (infláció, adózás, országgkockázat) vonatkozó ismereteket mérték fel. Az átlagteljesítmény 42,6% volt úgy, hogy a középiskolások fele a 40%-ot sem érte el. Az érettségi utáni képzésben résztvevők teljesítménye volt a legmagasabb, ami annak tudható be, hogy ezen képzések során többnyire megjelentek a gazdasági és pénzügyi ismeretek (Középiskolások pénzügyi kultúrája, 2014).

A felsőoktatásban részesülő tanulók körében az Állami Számvevőszék, a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola, az Econventio Kerekasztal Közhasznú

3 Továbbhivatkozásai: IRBD, OECD, DFID, CGAP (2009): *The Case for Financial Literacy in Developing Countries – Promoting Access to Finance by Empowering Consumers*. Washington: The WorldBank; CZAKÓ, Á. – HUSZ, I. – SZÁNTÓ, Z. (2011): *Meddig nyújtózkodjunk? – A magyar háztartások és vállalkozások pénzügyi kultúrájának változása a válság időszakában*. Budapest: BCE Innovációs Központ Nonprofit Kft.; KLAPPER, L.–LUSARDI, A. – PANOS, G. A. (2012): *Financial Literacy and the Financial Crisis*. Cambridge: NBER Working Paper No. 17930, March. Working Paper 17930. <http://www.nber.org/papers/w17930> (letöltve: 2015. 02. 18.)

Egyesület, a Magyar Pénzügyi – Gazdasági Ellenőrök Közhasznú Egyesülete és a Szegedi Tudományegyetem által végzett kutatás eredménye szerint: „Az, hogy milyen tagozatos diák valaki, valamint, hogy milyen képzésben vesz részt, szintén meghatározó a pénzügyi kultúra szempontjából. (...) minél több időt tölt valaki az oktatásban, annál jobb eredményt ér el, illetve az is észrevehető, hogy a levelezős hallgatók a nappali tagozatos tanulókhoz képest jobban teljesítenek. Ez arra vezethető vissza, hogy a levelezős hallgatók általában munka mellett tanulnak, így folyamatos jövedelemmel rendelkeznek, ami aktivitásra ösztönözi őket a pénzügyek területén – másképpen megfogalmazva: eltérő az élethelyzetük” (Felmérés a felsőoktatásban, 2013).

A két eredményt összeolvasva és értelmezve megállapíthatjuk, hogy a pénzügyi ismeretek elsajátítása akkor maradandóbb, ha az oktatás hétköznapi gyakorlattal, tapasztalással egészül ki. A pénzügyi oktatással és kultúrával kapcsolatos képzésekben, valamint a jövőbeli tantervekben kívánatos a gyakorlati szerepekre, feladatokra nagyobb hangsúlyt fektetni.

Az európai bankszektor – felismerve a pénzügyi kultúra terén tapasztalt, általános lemaradást – 2015. március 9–13. között az Európai Unió országaiban, hagyományteremtő szándékkal, Pénz7-et (Money Week) szervez a pénzügyi ismeretek bővítése érdekében. Az Európai Bankföderációnak a pénzügyi kultúrával és tudatossággal foglalkozó, nemzetközi programjához csatlakozott a Magyar Bankszövetség is. A magyarországi rendezvényeket a Magyar Bankszövetség a Pénziránytű Alapítvánnyal, a Magyar Nemzeti Bankkal, az Emberi Erőforrások Minisztériumával, a Nemzetgazdasági Minisztériummal és az Állami Számvevőszékekkel összefogva szervezi meg. A Pénz7 magyarországi programelemei: nemzetközi tudományos konferencia a pénzügyi kultúráról, a pénzügyi tudatosság és kultúra gyakorlatorientált általános iskolai és középiskolai tananyagfejlesztése, tanárok és önkéntesek felkészítése pénzügyi elméleti és gyakorlati ismeretek óra tartására a regisztrált intézményekben, csatlakozó pályázatok meghirdetése és lebonyolítása, valamint interaktív események szervezése. A magyarországi projekt vezetője *Hegedűs Éva*, a Magyar Bankszövetség elnökségi tagja.

Bankszabályozás a pénzügyi ismeretek árnyékában

A gazdasági válság következményeként, a korábbiakhoz hasonlóan, ismét előtérbe került a pénzügyi szektor szabályozása. Általános vélekedés, hogy a krízis kialakulásához és elmélyüléséhez a felügyeleti és szabályozási hiányosságok is hozzájárultak.

Az európai szabályozások rövid összefoglalása⁴:

A prudenciális szabályok megerősítése a Bazel III szabályozásban ölt testet. A Bazel III elsődlegesen a tőke megerősítését, minőségének a javítását célozza, és új elemként likviditási követelményeket ír elő a gazdasági válság során tapasztalt, negatív jelenségek elkerülésére.

A bankok számára szükséges tőkét új tőkepufferek (tőkemegőrzési, anticiklikus és rendszerkockázati többlettartalékok) bevezetésével növeli, és az áttételi rátával egy további, nem kockázatérzékeny limitet állít a minimális tőkére vonatkozóan. Az új szabályozás megnövelte a piaci kockázatok, és különösen az újra értékpapírosított pozíciók tőkekövetelményét. Mindezeket túl szigorították a kockázatkezeléssel, vállalatirányítással szembeni követelményeket, különös tekintettel a kockázatvállaláshoz igazodó javadalmazási politikákra. A rendelkezések között a felügyeleti tevékenység javítására, a felügyeletek közötti együttműködés erősítésére és a makroprudenciális szempontok figyelembe vételére vonatkozó előírások is helyet kaptak.

A globális szabályozók a válságot követően kiemelt figyelmet szenteltek a nagy intézmények, a „too big to fail” probléma kezelésének, a rendszerszempontból fontos bankok többletszabályozásának, a válságmegelőzési és válságkezelési, szanálási mechanizmusok kialakításának. E területen – a korábban alkalmazott állami kimentésekkel szemben – gyökeresen új elem a bail-in, a bankok részvényeseinek és hitelezőinek a kötelező bevonása a veszteségrendezésbe. A „too big to fail” kezelésére több országban a bizonyos nagyságrend feletti kereskedési tevékenység leválasztását is előírták.

A bázei egyezmények és az egyéb globális szabályok eredetileg csak a rendszerkockázatot hordozó, nagy, határon átnyúló tevékenységet folytató bankokra vonatkoznak. Az egységes európai piac követelményéből ugyanakkor az következik, hogy a nemzetközileg elfogadott szabályokat az Európai Unióban implementálva, a nagyságtól függetlenül valamennyi intézményre alkalmazzák. A Bazel III egyezményt a CRR/CRD IV tőkekövetelmény-rendelet és irányelv tette az uniós joganyag részévé, míg a válságkezelési szabályokat a bank-helyreállítási és szanálási direktíva (BRRD) fektette le. A 2010-es évek legfontosabb fejleménye az euróválság kezelését célzó bankunió megalapítása, amelynek a megálmodói az egységes európai szabálykönyv, az egységes felügyeleti rendszer, az egységes szanálási mechanizmus és az egységes betétbiztosítás megteremtésével kívánták megtörni az egyes tagállamok eladósodása és a bankválságok közötti ördögi kört. A bankunió számos eleme mára már valóságossá vált; 2014 novemberétől az Európai Központi Bank átvette az euróövezet szignifikáns (jelentős) bankjainak a felügyeletét, és megkezdődött az egységes szanálási mechanizmus, illetve az egy-

4 Móra Mária (Magyar Bankszövetség) szakmai összefoglalása alapján.

séges szanalási alap kialakítása. Az egységes szabálykönyv részleteinek (szabályozási és végrehajtási sztenderdek, útmutatók) kidolgozása az Európai Bankhatóság (EBA) feladata.

A szabályozásra most is utólagosan, az éppen aktuális politikai szereplők pénzügyi ismerete és elgondolása szerint került sor. A következményeiben és hatásában átgondolt szabályrendszer helyett egy túlszabályozott, követhetetlen és feltáratlan piaci kockázatokat hordozó állapot jött létre. Ez így nem képes megnyugtató választ adni az európai bankrendszer gazdasági szerepének ellátására, a jövőképeére és lényeges aktuális kihívására, így a „too small to survive” problémára sem.

A pénzügyi ismeretek a gyors változások és a fejlődés miatt igen hamar elavulnak. A múltban megszerzett tudást ezen a területen folyamatosan fejleszteni kell. Ezért a naprakész pénzügyi ismereteket a társadalom minden, így a csúcvezetői szintjén is folyamatosan fenn kell tartani. A saját tudásról való vélekedés ugyanis gyakran eltér a valóságtól: „Az index alapján végzett számítások eredménye szerint a vizsgálatba bevont 18–25 éves korosztály több mint fele reálisan ítéli meg önmagát (59%), azonban nagy az aránya a saját tudásukat túl (30%), illetve alulbecslőknek is (11%)” (Felmérés a felsőoktatásban, 2013). A saját tudás túlbecsülése a felsővezetők és a döntéshozók körében is nyilvánvalóan hasonlóan nagy arányban fordul elő. Így egyértelműen indokolt volt az Európai Bankföderáció terve, az európai parlamenti képviselők számára készített kézikönyv (EBF Handbook, 2014) elkészítése, amely az aktuális bankszabályozási kérdéseket és kihívásokat tekinti át. Mint uniós összefoglaló műnek, érdemes áttekinteni a fő témáit:

- *Banki struktúrák.* 2014-ben az Európai Bizottság olyan szabályozást kezdeményezett, amely tiltaná a legnagyobb EU-honos bankok saját számlás kereskedelmi tevékenységét csakúgy, mint bizonyos alternatív befektetési alap tulajdonlását vagy az abba történő befektetést. A Bizottság olyan jogositványokat adna a felügyeleti hatóságoknak, amellyel azok megkövetelhetik az érintett bankoktól, hogy transzferálják a legkockázatosabb fenti tevékenységeiket a bankcsoportjuk egy elkülönült szervezetébe, hacsak nem igazolják a hatóság számára kielégítő módon, hogy a kockázatokat érdemben csökkentő, egyéb intézkedéseket hoztak.

A bankszektor képviselői szerint a tőkekövetelmény-szabályozás és a bankhelyreállítási, szanalási szabályok a lehetséges banki csődöknek a közpénzügyekre gyakorolt hatását 90%-nál nagyobb mártékban mérséklék, ezzel szemben a strukturális követelmények általános forrásköltség-emelkedést hoznak, rontanák a bankok fontos eszközökkel kapcsolatos piacteremtő (market-making) tevékenységét és jelentősen szűkítenék a nem pénzügyi szervezetek kockázatkezeléséhez rendelkezésére álló fedezeti (hedging) eszközök kínálatát.

- *Pénzpiaci alapok.* A bankszektor fontos forrásszerzési, refinanszírozási eszközei a pénzpiaci alapok. 2013-ban az Európai Bizottság bemutatta javaslatát a pénzpiaci alapok működésének keretszabályairól, amelynek egyik eleme az a 3%-os tőkepuffer, amelyet egy csökkenő eszközértékkel jellemzett időszakban a lehívások biztonságos kielégítésének a biztosítására kívánnak bevezetni. További eleme a szabályozásnak az alapok befektetéseinek a korlátozása például repügyletekbe, valamint eszközök fedezete mellett kibocsátott jegyzésekbe.

A bankszektor támogatja az alapok működésének szabályozását, azonban a 3%-os tőkepuffer bevezetése túlságosan megdrágítaná ezek forrásszerzési eszközként való alkalmazását, ami jelentősen csökkentheti ezen instrumentumok piaci szerepét a jövőben.

- *Indexek és benchmarkok.* Néhány referenciakamat kulcsfontosságú a pénzügyi eszközök árazásában, használatosak a kereskedelmi és egyéb szerződésekben, valamint a kockázatkezelési eszközökben is. 2012-ben egyes mutatók integritása és pontossága megkérdőjeleződött, ezért kezdeményezte a terület szabályozását az Európai Bizottság 2013 szeptemberében. Ennek fő területei a jegyzések irányításának és kontrolljának erősítése, a résztvevők érdekkonfliktusainak minimalizálása, valamint az adatbeviteli és számítási módszerek minőségének javítása.

A jelenlegi szabályozási tervet az indexek túlságosan széles körére terjed ki, a hatályának szűkítése szükséges az egyes mutatók tényleges fontossága, komplexitása és a felhasználásuk elterjedtsége függvényében.

- *A belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló irányelv felülvizsgálata.* A direktíva a fizetési szolgáltatások egységes EU-piaci megteremtésének alapküldetése, felülvizsgálatát 2013 júliusában kezdeményezte az Európai Bizottság. A felülvizsgálat főbb témái az átláthatóság és információszolgáltatások, az ún. „harmadik fizetési szolgáltatók” hozzáférése a bankszámlákhoz, a pénzforgalmi visszatérítések szabályainak a felülvizsgálata, valamint a szolgáltatói felelősség növelése.

A legkényesebb problémák abból adódnak, hogy a tervet a harmadik feleknek hozzáférést ad a bankszámlák feletti rendelkezést biztosító, személyes ügyfél-azonosító adatokhoz, miközben nem követeli meg a fizetési szolgáltatóktól elvárt IT-biztonsági szint biztosítását, valamint a harmadik felek tevékenységével, mulasztásával összefüggésbe hozható visszaélések miatt felmerülő veszteségek viseléséért a felelősségnek a harmadik félre történő telepítése következtelen.

- *Interchange-díjak.* A bankkártya-tranzakciók után a terminálokat használó kereskedők által a bankok részére fizetett díjakat az EU-szabályozás a betéti kártyák esetében 0,2%-ban, a hitelkártyák esetében 0,3%-ban maximálta.

Bár a díjak maximális szintje meghúzásának célja a modern bankkártyás fizetések ösztönzése a kereskedői oldalon, valamint a kereskedők által az árakba beépített díjcsökkentésen keresztül a végső fogyasztói költségek csökkentése volt, azonban egyéb, a kereskedőket célzó ösztönzők híján egyik cél teljesülése sem biztosított.

- *Pénzmosás elleni szabályozási csomag.* A pénzügyi rendszernek a pénzmosás és terrorizmus finanszírozása céljából történő felhasználása elleni védelemként az EU szabályozást alkotott. Ennek nemzetközi szakmai hátterét a Pénzügyi Akció Munkacsoport (Financial Action Task Force – FATF) által publikált és rendszeresen felülvizsgált ajánlások biztosítják. A FATF 2012-ben felülvizsgált ajánlásait hivatott adaptálni az Európai Unió negyedik pénzmosás elleni irányelve, amelyet 2013 februárjában terjesztett elő az Európai Bizottság.

Az EU bankjai az utóbbi években rendkívüli erőfeszítéseket és jelentős beruházásokat eszközöltek ezen a területen, így a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem legfontosabb magángazdasági szereplőivé váltak. Ezen szerepüknél fogva továbbra is érdekeltek a kérdéssel kapcsolatos, magas szintű nemzetközi követelmények fenntartásában és további fejlesztésében. Azonban szükséges olyan, kizárólag a hatóságok által kialakítható és fenntartható eszközök létrehozása, amelyek a bankok pénzmosás elleni tevékenységét hatékonyan segítik, például hatósági nyilvántartások a regisztrált cégek tényleges tulajdonosairól, az EU-n belül politikailag érintett személyekről, valamint az olyan országokról, amelyek az EU-szabályozással egyenértékű pénzmosás és terrorizmus finanszírozása elleni szabályokkal rendelkeznek.

- *Automatikus információcsere.* A kormányzatok és az adóhatóságok – a magánszemélyek hatékony hazai adóztatását biztosítandó – világszerte eljárásokat dolgoznak ki a külföldi pénzügyi közvetítőktől történő információgyűjtésre. 2010-től az USA FATCA (Külföldi számlák adómegfeleltetésének törvénye) új momentumot teremtett a nemzetközi méretű automatikus információcsereben. 2014 őszétől a G20-országok vezetői jóváhagyták az OECD közös jelentési szabvány (Common Reporting Standard – CRS) modelljét, amelyet az Európai Bizottság és a Tanács 2016-tól kíván implementálni az adminisztratív együttműködést szabályozó irányelvének a módosításával, a kamatadókat érintő szabályozás felülvizsgálatával párhuzamosan.

A fejlesztéseket globális szinten is konzisztensen és arányosan kell végrehajtani. Ehhez szükséges az alkalmazáshoz kötődő, minimális küszöbértékek bevezetése, egységes definíciók alkalmazása és az információs szolgáltatás multiplikálódásának az elkerülése.

A folyamatos, ad hoc szabályozásváltozás, illetve a túlszabályozás megöli az innovációt. Így éppen akkor, amikor a bankszektornak a lehető legnagyobb

innovativitással kellene felszámolnia a válság következményeit, gúzsba kötése fokozódik, és moccanni is alig képes. El kell fogadni, hogy a hitelintézeti szektor természetes működési sajátossága a prociklikusság, amit kizárólag szabályozási és felügyeleti eszközökkel lehet szükség esetén, átmeneti ideig csillapítani. „2008 előtt hosszú időszakon át ezek nem történtek meg. Azóta a nemzeti és a közösségi kormányzatok a felelősségük elismerése helyett – különösen az EU-ban – sokk-szerű szabályozási dömpinget és utólagos, büntető jellegű döntéseket hoztak. Ezáltal fokozott ütemben romlik az EU és tagországi bankszektorának versenyképessége, s ennek következményeként tovább csökken a világ gazdaságban az EU-s országok gazdaságának a súlya. Az így kialakított, mesterséges működési környezet mellett – amelyhez még a reálszféra sem tudott alkalmazkodni – a bank-szektor működési feltételeit tovább nehezítik a politikai élet bizonytalanságai és a válságra hivatkozó, a tömegek emiatti elégedetlenségéből legitimitást merítő politikai erők megerősödése” (Kovács, 2014).

ZÁRÓ GONDOLATOK

A pénzügyi kultúra fejlesztése a gazdaság, a hitelintézetek és az állam közös érdeke, ezért közös szerepvállalásra van szükség; ez a Pénz7 (az Európai Bankfelderáció Money Week rendezvényének magyarországi programja) keretében meg is valósul. A társadalom pénzügyi ismereteinek területén olyan súlyos hiányosságok mutatkoznak, amelyek a ciklikus gazdasági válságok idején akadályozzák a helyreállítást és a konszolidációt. A gyakorlatorientált képzésnek a társadalom minden szintjére ki kell terjednie, a diákoktól kezdve a csúcsdöntéshozókig. Az utóbbiaknak alaposabb tájékozottsággal kell rendelkezniük, hogy felismerjék a hitelintézeti szektor túlszabályozásában rejlő gazdaságfejlesztési kockázatokat.

IRODALOMJEGYZÉK

- BÉRES, ANDRÁS (2013): A pénzügyi kultúra – mi is ez valójában? *Pénzügyi Szemle online*, június 20. <http://www.penzugyiszemle.hu/vitaforum/a-penzugyi-kultura-mi-is-ez-valojaban>.
- EBF (2014): *Handbook for MEPs 2014–2019*. Brussels: European Banking Federation.
- NÉMETH, ERZSÉBET et al. (2013): *Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról*. Állami Számvevőszék, kutatási jelentés, június. <http://www.asz.hu/tanulmányok/2013/kutatasi-jelentes-felmeres-a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-penzugyi-kulturarajrol/t353.pdf>.
- KOVÁCS, LEVENTE (2015): Hitelintézeti konszolidáció és adóskonzolidáció. Magyar Pénzügyi Almanach 2014–2015, Budapest: Tas-11 Kft.
- KOVÁCS, PÉTER (2014): Középiskolások pénzügyi kultúrája felmérés eredményei (összefoglaló). Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar – Econvenito Pénzügyi kultúra kutató-csoport.